

Enorm karakter

Als Aston Martin nou eens een DB50 uitbracht, met in het achterhoofd de DB5 uit de jaren zestig. Of, om dichterbij Interface te blijven, Neumann brengt een U470 uit, de legendarische U47 indachtig. En als Roland nou eens een Jupiter-80 uitbracht?

door Alex Buurman > alex@interface.nl

INFO

- Prijs incl: € 3.596,-
- Distributie: Roland Central Europe
- Internet: www.roland.com
www.rolandce.com

Er zitten een paar bollebozen op de marketingafdeling van Roland, dat kan niet anders. Hardnekkig koppelen ze namen van nieuwe producten aan succesvolle producten uit het verleden. Een goed voorbeeld is de huidige Juno-serie die refereert aan de Juno-6, 60 en 106, maar de overeenkomst is vooral dat deze synthesizers instapsynths zijn, elk in hun eigen periode. Voor het overige zijn de verschillen groot, al was het maar omdat de oorspronkelijke Juno's analoog waren. Met 'Jupiter' speculeert Roland uiteraard op de positieve associaties met de fraaie Jupiter-8 uit begin jaren tachtig. Om aan te geven dat we inmiddels enkele decennia verder zijn, vermenigvuldigen ze het typenummer met tien: de Jupiter-80.

Geen vergelijk

De vormgeving is kleurrijk en straalt een hoge mate van degelijkheid uit. De veelkleurige rij knoppen vlak boven het klavier lijkt rechtstreeks vanuit de Jupiter-8 uit 1981 naar de 80 te zijn verhuisd. Juist door die rij knoppen is de verleiding erg groot om alsmat herinneringen

aan de Jupiter-8 op te roepen, maar dat is een volstrekt zinloze bezigheid. De ontwikkeling van synthesizers heeft de afgelopen dertig jaar niet stilgestaan en de 80 heeft dan ook, als je uitsluitend kijkt naar de features, onvergelykbaar veel meer in huis dan de oorspronkelijke 8, de voortreffelijke kwaliteiten van de Jupiter-8 ten spijt. De 80 is bovendien op een compleet andere doelgroep gericht dan de huidige gebruikers (geluukvogels) van de Jupiter-8. Een Jupiter-8 zul je waarschijnlijk zelden nog op een podium tegenkomen en de Jupiter-80 is heel expliciet ontworpen voor livegebruik en dan met name voor kundige instrumentalisten en niet voor sounddesigners.

Splits

De knoppen in die kleurige rij zijn alle voorzien van verwijzingen naar muziekinstrumenten, al dan niet akoestisch, zoals Piano, Sax en Synth Strings. De knoppen zijn behalve voorzien van kleuren die aan de het soort instrument/geluid zijn gerelateerd - Piano, E.Piano en Clav zijn bijvoorbeeld wit en Combo Organ, Theater Organ en Pipe Organ zijn groen - ook nog gegroepeerd door middel van een gekleurde balk eronder. Die balken hebben ook weer

namen: Percussion (wit), Lower (oranje), Upper (groen) en Solo (blauw). Ze verwijzen naar de splits die je op het klavier kunt aanbrengen en dientengevolge bevindt zich bijvoorbeeld Piano in de Upper-split en de Brass in de Lower-split. Violin en Oboe zitten in de Solo-split. De Percussion-split heeft geen instrumentnamen maar de aanduidingen Drums/SFX en Manual Percussion, waarmee je bepaalt hoe je de aanwezige drum- en percussiegeluiden aanspreekt. Roland heeft blijkbaar een heel duidelijk plan over wat je met een Jupiter-80 moet doen. Het is even slikken, want waarom zou je nou geen Piano op het lage gedeelte van het klavier (Lower) willen hebben en geen brass-geluid op het hoge deel (Upper)? Als je vervolgens uitgeslikt bent en gaat onderzoeken hoe het een en ander in de Jupiter-80 is georganiseerd en wat je zelf allemaal kunt regelen en instellen, realiseer je je dat ontwikkelaars bij Roland hun uiterste best hebben gedaan om het podiumtoetsenisten naar de zin te maken. De splits Percussion, Lower, Upper en Solo laten zich namelijk individueel razendsnel in- en uitschakelen, het volume van elke split heeft een eigen fader en in heel veel gevallen speelt het leven van een podiumtoetsenist zich inderdaad af tussen de keuzes Piano, Strings, Synth Strings, Flute of wat voor archetype dan ook. Natuurlijk kun je zelf geluiden aan deze kleurige keuzeschakelaars toekennen en bepaal je in een handomdraai waar de splitpunten zitten en of je wellicht het volledige klavier met uitsluitend het Upper-geluid wilt bespelen. Die indeling in Upper, Lower, Percussion en Solo lijkt misschien wat archaisch, maar met een flexibel systeem

en een rijkdom aan klanken zoals dat van de Jupiter-80 werkt het buitengewoon plezierig. De complete set instellingen voor Upper, Lower, Percussion en Solo kan worden opgeslagen in een Registration, waarvoor de keuzetoetsen, ook bijna ouderwets, zich onder het klavier bevinden.

Natuurlijk

De Jupiter-80 is voorzien van een sound engine die Roland 'SuperNATURAL' noemt. Daarnaast herkent én genereert deze Jupiter verschillende speelwijzen en articulaties door middel van 'Behaviour Modeling Technology'.

De SuperNATURAL-technologie kom je in de Jupiter-80 tegen in twee vormen: SuperNATURAL Acoustic en SuperNATURAL Synth. De bases van alle geluiden zijn samples, maar het gedrag van deze geluiden wordt gemodelleerd. Zo zijn de samples niet geloopt, maar wordt de uitklank gesynthetiseerd waardoor deze vloeiend en organisch verloopt. Ook kunnen op deze manier veel vloeiender overgangen worden gemaakt tussen verschillen in dynamiek of speelwijze. Verschillende strijktechnieken die bijvoorbeeld violisten gebruiken, gaan hierbij bijna ongemerkt in elkaar over aan de hand van de speelwijze en aanslagwaarde gegenereerd door het klavier of door het gebruik van de knoppen S1 en S2 of de aangesloten pedalen. Bij alle instrumenten zijn individuele componenten van het geluid handmatig te beïnvloeden, zoals bij de Piano bijvoorbeeld meeklinkende snaren, het geluid van de hamertjes zelf, et cetera, terwijl bij de accordeongeluiden alleen de hoeveelheid bijgeluiden van de toetsen te regelen is. Het best bedoeld is het toonwielorgel waarvan erg veel parameters in te stellen zijn. Het bewerken van de SuperNATURAL Acoustic-geluiden is dus beperkt tot die zaken die specifiek met het

betreffende instrument te maken hebben. Ook vind je hier de variaties van geluiden, zoals bij strijkers de tremoloversie van hetzelfde geluid. Deze variaties kunnen ook door middel van controllers worden ingeschakeld, waardoor die tremoloversie bijvoorbeeld verschijnt op het moment dat je de toets S1 indrukt.

Virtueel-analoog

Bij de SuperNATURAL Synth-geluiden heb je een soort virtueel-analoog synth-modeling tot je beschikking. De basis bestaat uit drie identieke, parallelle synthmodules die erg veel weg hebben van Roland's eigen Gaia-synth. Er zijn klassieke adsr's voor het filter en de versterker, er is een mogelijkheid tot ring- en crossmodulatie, en behalve de gebruikelijke sinus-, driehoeks-, zaagtand- en moduleerbare pulsgolfformen zijn er een Super Saw (die klinkt als een hele stapel zaagtandgolfformen met iets verschillende toonhoogte), een ruisgenerator en een pcm-generator. Deze laatste grijpt terug op 363 interne pcm-sounds die kunnen worden gebruikt als bron voor de synthmodules. Leuk is de portamento-functie die kan worden geschakeld tussen traploos en chromatisch en die de portamento-tijd aanpast aan de hand van de tijd tussen de aangeslagen noten. Natuurlijk is er ook een unisono-modus.

Zo'n individueel geluid heet, naar goede Roland-traditie, een 'Tone'. Maximaal 4 Tones breng je onder in een Live Set en zo'n Live Set plaats je in één van de vier splits: Percussion, Lower, Upper of Solo.

Gedrag

Behalve dat de sounds in de Jupiter-80 buitengewoon goed verzorgd klinken, inclusief alle bijgeluiden en variaties die op verschillende wijzen zijn op te roepen, is er nog niet zo heel

SPECIFICATIES

- gewogen klavier met 76 toetsen
- 256-stemmig polyfoon
- 256 Registrations
- 2.560 Live Sets
- 4 parallelle effecten voor Upper/Lower + galm
- multi-effecten (3 units) voor Solo/Perc + galm
- master-equalizer
- weergave van wav-, mp3- en aiff-bestanden
- opname in wav-formaat: 44.1kHz/16-bits
- arpeggiator met 128 styles + 128 geheugenplaatsen
- 17 stijlen voor Harmony Intelligence
- D-Beam-controller, pitch-bend/modulatie-joystick, 2x toewijsbare schakelaars, 2x toewijsbare pedalen + sustainpedaal, 4x toewijsbare draaiknoppen, 4x sliders met wisselende functie
- 800x480 aanraak-icd
- aansluitingen: hoofdtelefoon (1/4"-jack, stereo), main out (2x xlr+1/4"-jack), sub out (2x 1/4"-jack), audio in (minijack, stereo), digital uit (rca, coaxiaal), pedalen (CTRL1, CTRL2 + demper (1/4"-jack), midi-in/out/thru, usb > computer, usb > geheugenstick, ac-ingang

- afmetingen: 1.231x440x140mm (bx dxh)
- gewicht: 17,7kg
- inclusief Sonar LE en drivers voor Mac/pc

veel bijzonders aan de hand. Dat wordt anders wanneer je de individuele sounds uit de categorie SuperNATURAL Acoustic met wat meer aandacht gaat beluisteren en vooral bespelen. De pitchbender loslaten op een vibrafoongeluid geeft over het algemeen rare resultaten. Bij de Jupiter-80 levert dat echter het effect op alsof er met de mallets een glissando naar boven dan wel naar beneden wordt gespeeld. Afhankelijk van de gespeelde noten is dat dan een glissando over de 'witte' of de 'zwarte' klankstaven van de vibrafoon. Wanneer de joystick naar boven wordt gedrukt, ontstaat er het effect alsof er met de mallets op de vibrafoon wordt geroffeld. Afhankelijk van de hoeveelheid noten die je tegelijkertijd indrukt, wordt dan ook de roffel verdeeld over twee, drie of vier mallets die een vibrafoon mogelijkwijs in zijn handen heeft.

Ook blazers krijgen een specifieke klank toegewezen bij het gebruik van de pitchbender of de modulatieknop van de joystick. Bij gebruik naar beneden klinkt er daadwerkelijk een fall, zoals trompettisten kunnen, in tegenstelling tot de onnatuurlijke toonbuiging die je anders krijgt.

Het spelen van voorslagen (*flams*) heeft veel aandacht gekregen. Meestal levert dat immers een erg kunstmatige tweede triggering van het geluid op of een tamelijk 'dode' tweede noot. Niet bij de Jupiter-80. Voorslagen en trillers, bij trompetgeluiden ook met half geopende ventielen, klinken heel natuurlijk en de gitaargeluiden houden hierbij ook rekening met de uitsterftijd; een gitaar klinkt immers relatief kort uit. Trillers op de blaasinstrumenten kun je daarentegen uitvoeren inclusief crescendo's en decrescendo's. Dit alles valt onder de genoemde Behaviour Modeling Technology, wat niet enkel een gelikte marketingkreet blijkt te zijn, gelukkig!

En eindelijk is er weer eens een synth die de monofone modus kan combineren met hoogste nootprioriteit, zodat het melodie-instrument, wanneer je met layers speelt en akkoorden gebruikt, de topnoot volgt.

Faciliteiten

Het gewogen klavier heeft 76 toetsen en speelt, voor een niet-hammer action-exemplaar, buitengewoon lekker. Als speelhulpen heb je ook de onvermijdelijke arpeggiator, die je aan de

>>

>> Lower- en Upper-split kunt toewijzen, en een functie die 'Harmony Intelligence' heet. Harmony Intelligence kan een melodielijn gespeeld met je rechterhand voorzien van harmonieën aan de hand van het akkoord dat je links speelt. Je hebt daarin een ruime keuze aan verschillende stijlen, van simpelweg octaveren tot en met jazzy blokakkoorden. Deze functie is zeker niet baanbrekend want keyboard arrangers zijn er al jaren mee uitgerust, maar in synthland is het opmerkelijk. Wel erg leuk hierbij is die keuze aan stijlen.

Vreemd genoeg is de arpeggiator niet aan de Percussion-split toe te kennen. Andere merken gebruiken de arpeggiator, meestal zijn het er ook meerdere, onder meer om begeleidingspartijen te genereren. Bij de eerste de beste Yamaha- of Korg-synth vliegen de opwindende drumpartijen je om de oren zodra je de arpeggiator(s) aanzet. Deze Roland heeft die faciliteit niet en hier lijkt sprake van een keuze, net zoals het ontbreken van een interne sequencer. De nadruk ligt vooral op zélf spelen. Tegelijkertijd zitten er wél mappen in de soundlibrary voor de Upper- en Lower-splits die bijvoorbeeld Drums of Phrases heten, maar die helemaal leeg zijn. Het lijkt mij sterk dat die er voor niets in zitten, dus er komt ongetwijfeld een update die hier wat aan gaat doen.

Ook op deze Roland duikt de D-Beam-controller weer op, die hier goede zaken doet, want het toekennen van deze onzichtbare, maar visueel uitdagende controller aan een specifieke articulatie van een instrument of simpelweg aan het veranderen van de toonhoogte, levert door de genoemde Behaviour Modeling Technology interessante en vooral bruikbare resultaten op. De D-Beam-controller en de vier vrij toewijsbare knoppen onder het touchscreen kunnen ook worden toegekend aan wat Roland de ToneBlender noemt. Hiermee kun je met één handbeweging een hele reeks aan parameters tegelijkertijd bedienen. Welke parameters dit zijn en wat de begin- en eindwaardes zijn is weer vrijelijk instelbaar.

De splits zijn ook te gebruiken voor het aansturen van externe midi-apparatuur, inclusief program en bank changes, velocity switches en commando's voor volume en panning, waarmee de Jupiter-80 ook een volwaardig masterklavier wordt.

Studio

De Jupiter-80 heeft ook stereo audio-ingangen. Deze kun je gebruiken om het signaal van een externe geluidsbron binnen te halen, bijvoorbeeld om mee te spelen met een cd of song uit een iPod. Dit kun je ook doen met een usb-stick die voorzien is van audiofiles in de vorm van wav, mp3 of aiff. Deze stick kun je tevens gebruiken om je eigen performance

op te nemen in de vorm van audio. Voor het afspelen van deze audiofiles is het frontpaneel voorzien van de benodigde transportfuncties.

Via usb kan de Jupiter-80 ook worden aangesloten op een computer. Als de juiste drivers zijn geïnstalleerd, fungeert de 80 netjes als audio-interface, waarbij er een stereo signaal heen en weer kan. Je haalt dan het signaal van de Jupiter plus het audiosignaal - of los van elkaar, natuurlijk - digitaal binnen via usb. Dit kan ook via de s/p-dif-uitgang overigens. Wat ik erg jammer vind is dat dit uitsluitend op 44.1kHz kan. Enerzijds bespaar je jezelf dus de aanschaf van een audio-interface en/of één stap a/d-conversie, anderzijds is dit een wel heel dwingende beperking. In zijn algemeenheid is de 80 dan ook absoluut niet bedoeld voor in de studio. De faciliteiten als multi-timbrale geluidsmodule zijn er wel, maar in tegenstelling tot de superbe bediening van de livefuncties en alles wat daar mee te maken heeft, zitten deze zaken op niet voor de hand liggende locaties in de menu's. Dat gezegd hebbende: een bewaakte toetsenist die er niet voor terugdeinst zijn partijen live in te spelen, kan met de Jupiter-80 in de studio wonderen verrichten.

Conclusie

De klank van de Jupiter-80 is vooral heel 'groot'. De bediening en het karakter van deze synth nodigen uit om sounds te stapelen, wat ook in de hand wordt gewerkt doordat een individueel SuperNATURAL Synth-geluid, één Tone uit de synth-categorie dus, al gebruikmaakt van een stapel van drie parallele synthmodules. Met de Upper- en Lower-split, met elk vier sounds, is de stapel nog niet op maximum hoogte, de Percussion- en Solo-split doen gewoon polyfoon mee met dezelfde synth engines als basis. De zeer breed klinkende pulsbreedtemodulatie en

de Super Saw dragen in hoge mate bij aan dat 'enorme' karakter en gelukkig is de Jupiter-80 256-stemmig polyfoon. Ook de pianogeluiden zijn uitstekend en veel klanken hebben een spreekwoordelijke Roland-smeuigheid; een kwaliteit met zowel felle voor- als tegenstanders, overigens.

De bediening via het touchscreen is - na een korte gewenning - uitmuntend. Ook ingewikkelde ingrepen in geluiden kun je op relatief simpele wijze voor elkaar krijgen. Dat komt aan de ene kant door de zéér doordachte bedieningsstructuur, aan de andere kant doordat de beide synth engines nu ook weer niet zó gecompliceerd of uitgebreid zijn. Met andere woorden: smullen voor een pragmaticus, prullen voor een nerd.

De prijs is zeer straf, maar gekeken naar de degelijkheid van het product en het professionele niveau van de klanken en faciliteiten toch verdedigbaar. Het is een zeer aantrekkelijk instrument, waarbij de geweldige manier waarop de Jupiter-80 op verschillende manieren van spelen reageert een hoofdrol krijgt toebedeeld.

De marketingafdeling van Roland heeft zijn zin gekregen: wereldwijde ophef vanwege een naamgeving zonder scrupules. Deze synth is veel vaker en heftiger over de tong gegaan dan het geval zou zijn geweest als Roland het gewoon bij 'JU80' zou hebben gelaten. Anderzijds, de 8 was in '81 het vlaggenschip en de 80 is dat nu ook weer, maar het blijft een wat geforceerde associatie. ■

HET OORDEEL

- +**
 - natuurgetrouwe articulaties en speelwijzen
 - uitstekende en slimme selectie aan geluiden
 - doordachte bediening
- - relatief simpele synth engines
 - dwingende architectuur
 - prijs

